ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

Година XIX — Број 267 — Субота, 9 фебруар 1957

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

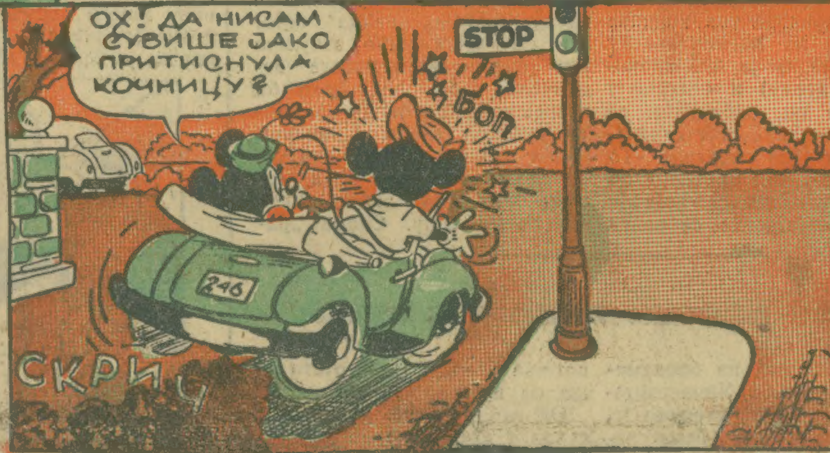

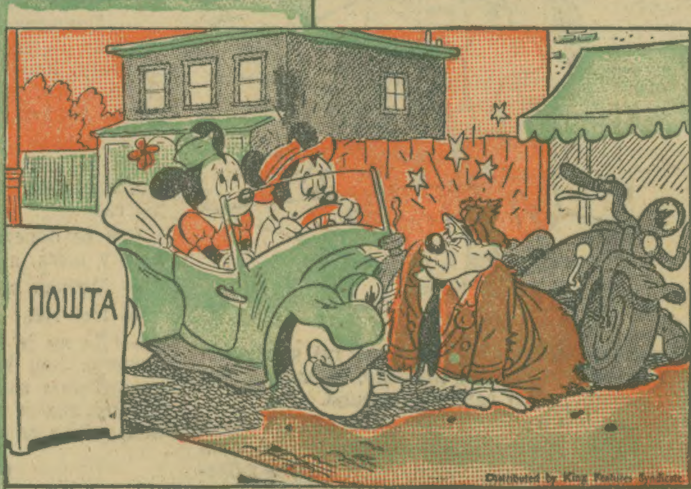

Гуахаро лети помоћу радара

Године 1799 пролазио је Александар Хумболт мрачним ходницима и дворанама циновске пећине у кречњачким планинама Карипе и зачуђен посматрао птице гуахаро, које су Немци називали „масним птицама“, а Енглези „уљаним птицама“. Наука им је дала име „стеторнис карипениос“. „У једној земљи, — писао је тада овај познати истраживач природе — где се човек сусреће с толиким чудима, постоји пећина у којој извире једна река и у којој живе хиљаде ноћних птица, чију маст мисионари употребљавају за кување“.

Свој мрачни стан напушта само ноћу

Данас, готово шездесет година после првог поузданог извештаја о пећинском животу „масне птице“, гуахаро је поново постала „предмет“ научног интересовања. На читавом свету нема ниједне друге птице која би, као гуахаро, живела у најдубљој пећинској тами. Своје мрачно обиталиште птице гуахаро напуштају само ноћу, кад излећу у великим јатима да би потражиле кокосове орахе и друге биљне плодове. Тај њихов поход праћен је оштрим, жестоким крицима Сите, птице се пре свитања враћају у пећину Карипе, чије је камените ждрело широко 25, а високо 22 метра. У нормалним животним условима, на ову птицу никад не падне ниједан сунчев зрак.

Како ове птице налазе пут до својих гнезда, која су смештена далеко од улаза у пећину? Пут који води изнад једне плитке реке и који је дуг тачно 616 метара? Како лете крај толиких сталактита, којима су украшени зидови и сводови пећине, а да у њих не ударе? Како у помрчини густој као тесто граде своја гнезда и подижу птиће?

Тајну пећинских птица открио је тек недавно амерички зоолог Доналд Грифин. Он је утврдио да се за оријентацију птице гуахаро служе методом звучних сигнала, неком врстом радара. Наиме, летећи

по мраку, оне испуштају кратке крике сличне куцању часовника (анализа тих крикова снимљених на магнетофонску траку показала је 400 вибрација у секунду) и ослушкују одјек који им, одбијајући се о зидове пећине и сталактите, служи као путоказ. То значи да су оне способне да на основу времена које је потребно одјеку да се врати одреде правац у коме се препрека налази, као и њену удаљеност. Другим речима, уз помоћ звучних таласа, птица и у најгушћем мраку избегава опасности којих је препуна ова пећина. Јасно је да такав начин оријентације захтева изванредно осетљив слух. Опити професора Грифина показали су да се гуахаро заиста креће по тами искључиво захваљујући своме слуху. „Масна птица“ којој би он привремено запушио уши ударала би о зидове замрачене собе. Но, било би погрешно мислити да је птица гуахаро слепа. Приликом једног другог опита, она је, служећи се чулом вида, сасвим слободно летела кроз осветљену собу. Своме „радару“ прибегавала је само онда кад би се приближила једном зиду премазаном тамном бојом.

„Масна жетва“

Систем звучних сигнала код птице гуахаро веома много потсећа на „радар“ слепих мишева. Узгред буди речено, професор Доналд Грифин такође је открио, 1942 године, да се и слепи мишеви оријентишу помоћу звучних сигнала, заправо њихових одјека који се одбијају од препрека. Али, док код слепих мишева ти звуци имају тако високе фреквенције да су за човечје ухо углавном нечујни, оријентациони звуци птице гуахаро чујни су и јасно се разликују од других њихових крикова. Због тога је вечерњи излазак из пећине Карипе, повратак у њу и лет кроз ходнике праћен ужасном лармом, готово неподношљивом за људско ухо.

У Карипи не влада гробна тишина као у осталим пећинама. Из многобројних гнезда начињених од иловаче, која се често налазе на каменим сводовима или у шупљинама стена на висини од 25 до 30 метара, креште и „тик-такају“ хиљаде птица гуахаро, хранећи своје младунце неком уљастом храном. „Масна птица“ толико кљука своје младе да се они буквално претворе у грудве сала. Та њена претерана брига и нега уједно је њихова пропаст. Јер, све до недавно, Чијама — Индијанци долазили су једном годишње, у доба такозване „масне жетве“, у пећину птица, гуахаро, где су дугачким моткама убијали на стотине птића још невичних лету. Убијене птице Индијанци вешају изнад јаке ватре, а маст коју тако добију продају једном манастиру у близини.

„Масна жетва“, то јест хватање младих, добро угојених птица, скопчана је с приличном опасношћу и многи Индијанци изгубили су живот у пећини.

Занимљиво је да су птице гуахаро одолеле овим „походима на маст“ који су трајали више од једног столећа. Изгледа да су оне своје губитке попуњавале птицама из других, људима потпуно неприступачних, ходника и дворана пећине Карипе. Но, и поред тога, влада Венецуеле забранила је пре неколико година лов на гуахаре, а околину пећине прогласила је резерватом и дала му име Александра Хумболта.

То је била права пустоловина...

Многе средњовековне државе просецале су путеве, али између тих и данашњих путева постоји велика разлика. Испрва су то само раскрчени прилази којима могу да се крећу једино пешаци и коњаници. За време киша стварало се на њима такво блато да су се људи из њега тешко извлачили. Ни касније, кад је по површини набијана земља, нису

били бољи, јер би кише и бујице зачас однеле набој. Због тога је путовање претстављало праву пустоловину. Ни краљеви, који су са собом водили чете дворана и послужитеља, нису били сигурни да ће им кочије увек бити извучене из блата.

Овас против кварења зуба

Др П. Филипс, из биохемиске лабораторије Универзитета у Висконсину, утврдио је, после читавог низа испитивања, да се у опни која обавија зрна овса налази једна још неидентификована хемиска супстанца способна да спречи кварење зуба. Приликом опита, он је нормалној храни животиња додавао довољне количине ситно издробљене овсене опне. Резултат је превазишао сва његова очекивања — кварење зуба код тих животиња било је за 50 отсто мање од просечног.

Опити др Филипса показали су да у овоме флуор не игра никакву улогу, мада и њега има нешто мало у кошуљици овсеног зрна. Па и то што влакнасто ткиво преовлађује у опни овог жита не објашњава постигнуте резултате. Наиме, ове материје има и у другим намирницама, па ипак, приликом опита, није показала никакво антикариесно дејство.

Невоље париских пекара

За владе Шарла VI (1368—1422) француски пекари су се налазили у великој невољи. Услед честих ратова, цена житу се стално повећавала, док је цена хлебу морала остати иста. Многи пекари су банкротирали, а други су желели да промене занимање. Неки од њих порушили су своје пећи, али им је краљ наредио да их без одлагања поново подигну.

Да не би допали затвора, они су морали да изврше наређење. Под Шарлом VIII (1470—1498) цене хлебу биле су исписане на објавама које су се налазиле на свим париским пијацама. Владар је донео још једну одлуку: да пекари купују брашно на пијацама само после дванаест часова, како би грађанство могло несметано да се њиме снабдева, јер, купујући још ујутру све залихе на пијаци, пекари су могли да одређују цене по својој вољи.

Борба за Флорину

Планету осуђену на пропаст

(46)

Роман од И. АСИМОВА

Сви сем Фајфа скочише на ноге. Стин повика:

Рекао сам вам да је то он! — и прште у пискав, непријатан кикот.

XVII

ТУЖИЛАЦ

Уздржавајући бес који је кључао у њему, Фајф рече:

— Мислим да је време да завршимо ову комедију.

— Зашто кажете да је ово комедија?

— А зар није? Ја сам пристао на овај састанак само због тога што сте ме уценили, запретили једном одређеном ствари. Али, и поред те претње, не бих пристао да сам знао да ће се састанак претворити у суђење мени, суђење у коме ренегати и убице играју улогу тужилаца и судије.

Абел се намршти и рече учтиво, али хладно:

— Ово није никакво суђење, племенити. Доктор Јунц се налази овде да би испитао случај једног члана Међузвезданог бироа, што је његова дужност и његово право. Ја сам ту да у једно мутно и узнемирено време штитим интересе Трантора. Ни најмање не сумњам да је овај човек, Рик, нестали анализатор свемира. Ми можемо одмах да закључимо први део ове конференције ако ви пристанете да тога човека предате доктору Јунцу, да би га он темељно испитао, укључивши ту и детаљни медицински преглед. Ми ћемо, природно, и надаље тражити од вас да нам помогнете у налажењу правог кривца, оног који је Рику одузео памћење, и вашу помоћ у завођењу извесних мера предострожности, како би били онемогућени слични поступци у будућности уперени против једне међузвездане установе која се доследно држи изван регионалних политичких интереса.

— Па то је прави говор, — одврати Фајф. — Али, очигледно остаје очигледно. Ваши планови потпуно су провидни. Шта ће се догодити ако вам испоручим овог човека? Мислим да ће Међузвездани биро исцедити из њега тачно оно што жели. Истиче се да је то установа која није ни за кога везана, а уствари две трећине њеног буџета потичу од Трантора. Сумњам да би се нашао иједан човек здраве памети који би ту установу сматрао потпуно неутралном. Оно што Међузвездани биро буде извукао из овог човека биће у складу, сигуран сам, са империјалистичким интересима Трантора.

— Шта ће они дознати од Рика? — узбуђено је настављао Фајф. — То је сасвим јасно. Његово „памћење“ постепено ће се вратити. Мало помало, он ће се све више „сећати“ потребних појединости. Прво мога имена. Затим мог изгледа. Онда мојих речи. И ја ћу свечано бити проглашен кривцем. То ће захтевати извесне мере предострожности и Трантор ће бити „приморан“ да привремено окупира Сарк, а та привремена окупација претвориће се у сталну. Али, има граница преко којих се не прелази ни под притиском уцене! Ваша се уцена овде завршава, господине амбасадоре. Ако желите овог човека, онда пошаљите транторијанску ваздушну флоту да га узме!

— Такво прибегавање сили не долази у питање, — мирно одврати Абел. — Али, приметио сам да ви веома брижљиво избегавате да оповргнете оптужбу коју је анализатор свемира малочас изрекао.

— Нема ту оптужбе коју бих ја удостојио порицања. Он се сетио једне речи, или бар каже да се сетио. Па шта онда?

— Зар за вас то ништа не значи?

— Апсолутно ништа. Име Фајф претставља значајно име на Сарку. Чак и ако претпоставимо да је анализатор свемира искрен, он је имао толико могућности да чује моје име на Флорини. Уз то, он је на Сарк дошао бродом моје ћерке, што претставља још већу могућност да чује то име. И шта би било природније од тога да се то име испреплете с мутним траговима

његовог сећања? Разуме се, тај човек може и да не говори искрено. Можда је све то само добро научена лекција.

— Чујте!

То је Рик проговорио, устајући и отимајући се из Валониних руку. Његово бледо лице било је згрчено, а у очима му се огледао физички бол.

— Још једна научена сцена! — добаци Фајф.

— Чујте, — понови Рик. — Седели смо за једним столом. Пили смо чај. Свађали смо се. Не сећам се због чега. А тада више нисам могао да се покренем. Могао сам само да седим. Нисам могао да говорим. Могао сам само да мислим да сам, заједно с чајем, испио неку дрогу, да сам парализан. Желео сам да вичем, да потрчим, али нисам могао. А онда је онај други, Фајф, пошао према мени. Више није викао као до тада. Није имао потребе. Заобишао је угао стола. Стајао је ту, изнад мене. Ништа нисам могао да кажем. Ништа нисам могао да учиним. Једино сам могао да подигнем очи горе, према њему.

Рик заћута, али је остао на ногама.

— И тај други човек био је Фајф? — запита Јунц.

— Сећам се да је његово име било Фајф.

— Па, је ли то овај човек?

Рик се не окрете да погледа.

— Не сећам се како је изгледао.

— Јеси ли сигуран?

— Покушавам да се сетим, — провали из Рика. — Ви не знате како је то тешко! То боли. Као забадање усијаних игала. Дубоко. Ту, унутра, — јецао је, ухвативши се рукама за главу.

— Ја знам да је то тешко, — благо ће Јунц. — Али, мораш да се напрегнеш. Погледај тог човека. Окрени се и погледај га!

Рик се окрете према Фајфу. Дуго је буљио у њега, а затим је одвратио поглед.

— Можеш ли сад да се сетиш?

— Не! Не!

— Да ли је ваш ученик заборавио своју лекцију, или ће његова прича изгледати вероватнија ако се мог лица буде сетио тек приликом другог виђења? — мрко се осмехујући запита Фајф.

(Наставиће се)

АФРИЧКА СНЕЖАНА

„Била једном једна девојка, црна као угаљ, и нигде није било лепше на свету“, — почиње мајка своју причу о „национализованој“ Снежани својим црним малишанима негде под сламним кровом колибице од блата у Централној Африци. Јер Пепељуга, Ивица и Марица и други добри знанци беле деце доживели су преображај у црном свету. Мајке које су служиле као дадиље деце белих људи слушале су те бајке, запамтиле их и, у својим верзијама, преносиле их својим „пиканинима“, који су им се исто толико радовали колико и деца великих европских градова. Тако су усвојили и „Снежану и седам патуљака“ и препричавају је, у измењеном облику, милионима младих Африканаца.

„Снежана“ у „црној верзији“ постаје „Угљана и седам пиканин-људи“ (патуљака). Зла краљица преображава се у „крчмарицу Сузи“, која има крчму међу страћарама предграђа — у складу са реалистичком нотом коју међу Африканцима добијају вилинске бајке. Крчмарица Сузи је лепа, али зла и држи своју пасторку Угљану као слушкињу у крчми после смрти њеног доброг оца. Деца сазнају да је Угљана страховито несрећна ,али у исто време сувише заплашена да би побегла. Улогу лепог принца игра тајанствени Инкози Чака, назван по моћном афричком поглавици, који је постао легендарна личност племенских митова. Скоклаан, опојно

пиће справљено с разним зачинима и хашишем, замењује конвенционалну отровну јабуку. Кроз целу причу, кад год драматика попушта, јављају се врачеви у својим страховитим одорама, да дају нов заплет и полет радњи.

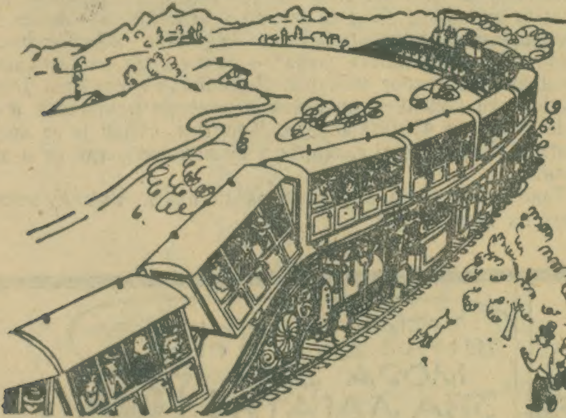
Угљана постаје, временом, лепша од своје маћехе и почиње да привлачи погледе људи у крчми. Сузи тражи помоћ свога врача и пита га ко је најлепша жена у Африци. „Угљана!“ — одговара врач и наплаћује крчмарици две кокошке за ову услугу. Љубоморна Сузи моли врача да зачара Угљану. Он начини грубу статуету девојке и уништава је. „Умреће“, — изриче јој смртну пресуду. Те ноћи се у крчми маћеха хвали својим злоделом. Гости опомињу Угљану да побегне, не би ли избегла дејство чаролија. После многих доживљаја (бајка се прича неколико вечери у наставцима), Угљана пада изнемогла на врели песак пустиње Југозападне Африке, где је налазе седам пиканин-људи. Црни кепеци носе девојку својој колиби, где се она опоравља.

Крчмарица Сузи поново посећује врача, који баца чаробне кости бабуне и чита јој, из њиховог положаја, где је Угљана нашла склониште. Те ноћи Сузи припрема „страшно и отровно“ пиће од зачараног скоклаана, у које умаче кору хлеба. Преобучена у јадну просјакињу, налази Угљану и наговара је да поједе отровани хлеб. Девојка пада у сан сличан смрти. Пиканин-људи је налазе опружену на поду колибице и саветују се с једним врачем, који им каже да она није стварно мртва, већ под утицајем злог духа, од кога ће се ослободити кад је пољуби дух Инкоза Чаке.

Прича се наставља: „Угљана лежи без живота пун 21 месец. Онда Чакин дух, кога води врач патуљака, долази и љуби лепу девојку. Угљана се буди, а Чаки се враћа живот. Они се заволе на први поглед. Временом, Чака постаје краљ Африке, а Угљана његова краљица“. Крај приче је, разуме се: „И они су срећно живели...“

Да не буде судара...

Године 1851, један енглески „проналазач“ поднео је железничкој дирекцији свој план о спречавању судара возова на пругама које немају дупли колосек. Његов предлог дословно гласи: „На свим возовима који саобраћају увек истом пругом поставе се шине одозго на вагонима. По један додатак у облику клина на почетку и крају воза претставља

спојнице између трачница на земљи и трачница на вагонима. Ако се сретну два воза, онда ће онај који има клинасте додатке остати на прузи, а други ће преко предњег клина првог воза да се успне и превезе дуж свих вагона и да се на другом крају спусти на пругу. Димњак доњег воза, начињен од опруга, полећи ће кад се други воз приближи, да би се после сам од себе дигао“.

Јасно је да овај „проналазак за повећање сигурности путника железницом“ никад није нашао своју примену сем у модерним забавним парковима, али и ту тек после извесних измена.

WALT DISNEY'S

ВЕЛИКА ПОТЕРА ЗА ЛОКОМОТИВОМ

У ОЧАЈНИЧКОМ НАПОРУ ДА СЕ ОСЛОБОДЕ ГОНИЛАЦА, ЕНДРЈУС И ЊЕГОВИ ЉУДИ ПРВО СУ ОТКАЧИЛИ ДРУГИ ВАГОН, А ЗАТИМ СУ СТАВИЛИ ПРЕПРЕКУ НА ПРУГУ..

ОВО ЋЕ ИХ ЗАУСТАВИТИ!

„ГЕНЕРАЛ“ ОДМИЧЕ ПРЕМА СЕВЕРУ СМАЊЕНОМ БРЗИНОМ ...

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Знао сам, али сам заборавио...

Од свог постанка човек је почео да упознаје природу и да стиче све више знања о њој. Истина, у давним временима то није било лако, нити се могло нешто нарочито корисно постићи, јер су људи тада били слабо наоружани знањем. Али, у току многих векова, људи су, проучавајући природу и појаве које су се у њој дешавале, створили разноврсне науке о природи и систематски изложили поједина знања, која су се предавала с колена на колено. Јер, да се није тако радило онда би готово свако поколење морало да почиње изнова. Сви људи који су учили школу сазнали су многе ствари, али су и много заборавили. Колико смо пута чули: „Знао сам то, али сам заборавио“. Због тога ћемо овде повремено обнављати хиљаду ситних, давно заборављених знања из разних наука.

Шта је природа? — Природа је све оно што нас окружује, а што није створено људском руком, што можемо нашим чулима да осетимо, или што можемо помоћу разних инструмената да сазнамо да око нас постоји, као, например: ваздух, вода, биљке, животиње, земља, звезде, Сунце, Месец, итд.

Зашто је потребно да познајемо природу? — Зато што природа има велик значај за човека. Она му даје храну, материјал за одећу и обућу, за стан и огрев, за осветљење, за саобраћајна средства итд. Осим тога, познавање природе помаже човеку да је искоришћава за побољшање свога живота.

Шта је поврће? — Поврће су оне биљке које служе за људску исхрану. Обично се га је по баштама, које су мањег обима, али и на великим површинама. Поврће је, например, спанаћ. Он садржи много воде и због тога није много хранљив. Пасуљ и грашак богати су беланчевинама, готово као месо, а кртоласто поврће има доста угљених хидрата. Иначе, све поврће има доста витамина.

Које делове биљке једемо код неког поврћа? — Код грашка — плод, код купуса — лишће, код краставца — плод, код патлицана — плод, код мркве — корен, код кромпира — кртоле (гомоље), код салате — лишће, код цвекле — корен итд.

Листопадне шуме су састављене од дрвећа чије лишће опада сваке године у јесен, као, например, код храста, букве, јасена, кестена, брезе, јасике, липе итд.

Четинари су шумско и украсно дрвеће које има листове у облику иглице или љуске. Листови четинара боље се прилагођавају дугој зими и већином не опадају више година (зимзелено дрвеће). Стабла четинара могу бити висока до 50 и више метара, а код неких америчких врста и по сто метара.

Јари усеви се сеју у пролеће, а озими у јесен. Кад наступи пролеће, озими усеви брзо расту, класају и сазревају пре јарих.

Плодови су преображени делови цвета. Они се међусобно разликују, расту на биљци, па су, дакле, њен део, развијају се из цветова, сви имају семенке, а семенке служе за размножавање биљака.

Културне биљке су оне биљке које човек гаји и негује, за које обрађује земљу, које сади или сеје, о којима се брине, а од којих има велику корист. Ове биљке расту у пољу и башти, али се уз њих често појављује и коров, који је дивља биљка.

Дивље биљке човек не гаји; оне се саме размножавају. Човек их не негује, нити се стара о њима. Истина, неке дивље биљке користе човеку, док су неке штетне. Дивље биљке расту у шуми, на ливадама и мочварама, итд.

Неке корисне навике: увек опери руке пре и после доручка, ручка и вечере. Руке, лице и врат најпре се упрљају, јер нису покривени. Не заборави да свакодневно переш зубе, да редовно сечеш нокте, да се редовно шишаш, да се купаш и пресвлачиш, да правилно седиш, да ти је одело увек чисто, да чистиш обућу на улазу, да не пљујеш на под, да не правиш ђубре, да ујутру вршиш гимнастику итд.

ДО ПОСЛЕДЊЕГ ДАХА

Два котрљана-носорошца срела су се на деблу обореног дрвета. То су инсекти сјајне кестењасте боје, с неком врстом дугог и повијеног рога који им украшава главу. Њих двојица се поодавно не трпе; досад су већ неколико пута бацили око на исту женку. Сад им се, ето, указала згодна прилика да пречисте старе рачуне. И — почела је немилосрдна борба на живот и смрт.

Док један смело јуриша, други је стао и претећи испружио своје опасно оружје према противнику. Но, овај као да за то не мари. Или је преценио своје снаге, или га је можда заслепео бес, тек он и даље неопрезно наступа.

Убрзо је увидео своју грешку. Први котрљан хитро је подигао предњи део тела и свој оштар рог сјурио противнику у његову најосетљивију тачку, на саставу између рожастих плоча. Тиме је борба практично одлучена.

Пошто се уверио да му је ривал мртав, победник је прешао преко његовог тела и без журбе наставио пут, као да се ништа није десило. Није се више ни осврнуо на свог противника, који је остао да лежи на попришту, са све четири увис.

СЕЗОНСКИ МОСТ

Један мост на железничкој прузи Фурка-Оберални, у Швајцарској, који се налази над високим и неприступачним кланцем куда је зими немогућно проћи, сваке јесени се демонтира и смести у магацин да презими, а поново се монтира у пролеће. Мост је дуг 40 метара и раставља се на делове до последњег подупирача.

СМРТОНОСНА ОРУЖЈА која никад нису употребљена

Историчари античког доба сачували су податке о разним необичним оружјима која никад нису употребљена, или су одавно пала у заборав. За данашње време ова оружја изгледају наивна, а нека чак и смешна. Међутим, има и таквих која су била врло ефикасна.

У Старом веку употребљаване су бомбе са жабљим отровом, као и гранате испуњене саламандрима, једном врстом црних гуштерова којима се у неким примитивним народима и данас придаје злокобно дејство. Један војсковођа је отишао толико далеко да је пројектил, избациван из нарочитог механизма, напунио црвеним пауцима и шкорпијама, који су се после експлозије размилели крај ногу непријатељских војника. Један грчки историчар говори о топу са отровним гасовима који је употребљен приликом опсаде града Пелопонеза. Топ је, уз помоћ огромних мехова, избацивао облаке смрдљивог и загушљивог дима и натерао је у бекство браниоце утврђења. Нападачи су тада без бојазни ушли у небрањени и опустели град. Познатији је антички фаларик, нека врста копља начичканог клупчићима запаљене кучине, као и „грчка ватра“, која се справљала мешањем нарочитих запаљивих материја с дечјом мокраћом и коњским изметом.

Средњовековни писац Жоенвил оставио је ужасавајуће описе запаљивих пројектила помоћу којих су се лако изазивали пожари на дрвеним утврђењима. Посаде мањих бродова често би се неочекивано нашле усред запаљеног мора, по чијој површини је непријатељ просуо нафту.

Од савремених уништавајућих оружја која никад нису употребљена најзанимљивија су: граната бумеранг, центрифугални митраљез и Перкинсов парни топ.

Граната бумеранг заснива се на принципу аустралиског бумеранга и има за циљ да изненади противника с леђа. Најпознатије оружје ове врсте је дискоидни пројектил француског генерала Шапела, који је испробан пред сам Први светски рат. Пљоснат као тањир, овај пројектил, окрећући се око своје осовине, одлеће далеко иза непријатељских ровова, а затим се враћа и удара непријатељске војнике у леђа. Приликом проба, Шапел је успео да врати пројектил пред ноге официра који су присуствовали његовом избацивању. Постојали су предлози да се ово оружје употреби за лов на дивљач. У случају да пројектил промаши, вратио би се пред ноге стрелцу.

Ни центрифугални митраљез, који је један конструктор направио између два светска рата, није угледао дана. Овај митраљез је имао хоризонтални ротативни волан који се окретао великом брзином помоћу једног електричног мотора, избацујући метке кроз више цеви постављених као полупречници. Према замисли конструктора, кад мотор ради пуном снагом пројектили треба да образују смртоносан зид коме ништа не може да измакне.

Парни топ је изумео још Леонардо да Винчи, а усавршио га је француски генерал Жерар у доба Првог царства. После њега, 1825 године, Енглез Перкинс је успео да избаци хиљаду метака у минуту из парне пушке сопствене израде. Пушка је добијала енергију од парног казана у коме се развијао притисак од 50 атмосфера. Пробојна снага метака била је тако велика да су они пролазили кроз једанаест чврсто приљубљених чамових дасака дебелих по 25 милиметара, или кроз челичну плочу дебелу шест милиметара.

По наруџбини француске владе, Перкинс је конструисао и топ који је почивао на истом принципу. Приликом пробе овог топа, испаљено је 200 граната тешких по 200 килограма и за то је утрошено 350 килограма угља, 100 килограма дрва и 1.000 литара воде! Необично сложен механизам топа био је тежак 11 тона, те је ово оружје на бојном пољу, нарочито у оно време, било готово сасвим непокретно. Овај недостатак био је од одлучујућег значаја за даљу судбину парног топа.

У САД су употребљени топови с компримираним ваздухом. Они су имали цев дугачку 18 метара и избацивали су гранате, тешке 63 килограма, на удаљеност од четири километра. Ипак, резултати нису били задовољавајући. Тиха експлозија граната ових топова није превагнула над њиховом слабом ефикасношћу.

Ручна оружја с компримираним ваздухом и угљениковим гасовима дала су, међутим, добре резултате. Као нарочито опасно и подмукло оружје показао се један карабин с компримираним ваздухом који је, потпуно нечујно, избацивао смртоносне отровне стрелице. Постојали су и бешумни пиштољи са угљениковим гасовима, који су се пунили оловним мецима.

Велику пажњу стручњака привукао је пре рата Хејлов водени топ. Његово барутно пуњење не делује непосредно на пројектил, већ на воду у цеви малог пречника у којој се налази и пројектил. На тај начин ствара се страховит хидраулични притисак. Употребивши четири пута мању цев од барутне коморе, граната се може избацити 15 пута већом брзином него код најснажнијих данашњих топова. Недавно су стручњаци поново почели да се баве топовима с течним посредником, само што место воде мисле да употребе вазелин.

Француска артиљерија је 1918 године испробала бешумни електрични топ који је изумео Норвежанин Биркленд. Из њега је том приликом избачена граната, тешка осам килограма, брзином од 150 метара у секунду. На данашњем ступњу развитка технике пројектили би могли да се избацују електричним путем, такође бешумно, неколико пута већом брзином.

С ПОСТЕЉОМ НА ЛЕЂИМА

Ако би се у Јужној Немачкој у 17 веку догодило једном ноћном чувару, такозваном ноћобдији, да заспи на дужности, чекала га је ова казна: усред бела дана, одевен у ноћну кошуљу и с ноћном

капом на глави, морао је да обиђе читав „реон“ и да, дувањем у трубу, објављује часове. Усто, што је било најстрашније, морао је да носи на леђима и своју постељу.

СИНТЕТИЧКИ ФЛАНЕЛ

Произведена је једна нова врста фланела, који је уствари мешавина влакна дакрона, памука, орлона и најлона. Овај фланел необично је лак и финог је ткања. Материја се опере за неколико минута, брзо се суши и, што је такође важно, уопште се не скупља.

„ДАЛЕКОМЕТАН“ ПОГЛЕД

Осматрач на светионику високом 46 метара може да види, кад је дан ведар, на даљи

ну од 25 километара. С висине од 1600 метара, пилот у авиону може да види до 150 километара.

СИР СВЕЖ ПОСЛЕ 55 ГОДИНА

Сир веома стар и у јако смрзнутом стању пронашла је једна група истраживача на Јужном Полу. То је остатак резерви хране Скотове експедиције, која га је још 1912 године склонила у овај природни фрижидер. Сир је холандски и налазио се у лименој кутији, тако да је остао поштеђен од прождрљивих пингвина. Укус му је одличан, али се јако мрви, — тако бар кажу они који су га окусили.

ОД ИГЛЕ ДО ЛОКОМОТИВЕ

Познато је да сензације цветају у Америци више него и у једној другој земљи. Ево неколико примера:

○ У току прошле године произведени су у САД ружини цветови велики као тањир и пшенични класови високи два метра и 40 сантиметара. Ове две чудовишне биљке, као и још неке друге добијене на тај начин што су биљкама даване дроге, приказане су на последњем конгресу америчког Института за биологију. Нажалост, овакве руже не миришу, а пшеница се не може употребити за храну.

○ Једна фабрика машина за бријање изумела је најоригиналнији и најскупљи начин рекламе. Сваки брадати Американац има право да се пријави телевизиском студију „Колумбија“, у Холивуду, где ће на једној од јавних емисија бити бесплатно обријан. Затим ће се све длаке измерити и њиховом доскорашњем власнику биће исплаћено по пет долара за сваки грам.

○ Нова врста лутака освојила је Сједињене Америчке Државе. У чему је тајна њиховог успеха? У томе што свака лутка има 73 разне тоалете, почевши од купаћег костима до бунде од визона. На изради ове раскошне гардеробе стално је упослено 400 кројачких радника.

○ Једно ваздухопловно друштво из Охаја већ продаје, за износ од 40.000 долара, карте за будућу међузвездану станицу Метеор, која ће се налазити на вештачком Земљином сателиту. У овај износ урачунат је и повратак.

○ У току 1956 године обављено је у САД неколико сензационалних свадби. Једно венчање се одиграло у кавезу с лавовима, друго на леденој санти, а треће два метра под водом, тако да су младенци, сведоци и гости били у комплетној ронилачкој опреми. Једно венчање је обављено у авиону и завршено је скоком младе и младожење с падобранима, први пут у животу. Други младенци желели су да се венчају закачени за уже, на 25 метара изнад земље. Међутим, неким њиховим познаницима идеја није изгледала довољно оригинална, те су се попели на врх фабричког димњака високог 40 метара, из кога је куљао густ дим.

„КОРЊАЧЕ“ ПРОТИВ ЛАВОВА

Метод лова на лавове стар преко 3.000 година, који је изискивао невероватну дисциплину и личну храброст, примењивале су римске фаланге у ратним операцијама. Такав метод се данас употребљава још само код племена Масаи, у Африци. Он потиче од старих Грка, чије се оружје састојало углавном од копаља и штитова. Ево у чему се он састоји. Пошто су претходно намамили и донекле заморили лава, ловци се поређају један иза другог на извесном отстојању. Кад лав скочи, први ловац га гађа копљем и одмах пада под свој штит. Затим своје копље [illegible] ца други ловац, па се и он склања под штит. То чине и остали, стварајући на тај начин као неки низ корњачиних оклопа, све док лав, смртно рањен, не падне.

МИС СУЗА

У Ливерпулу живи необична жена, супруга банкарског чиновника Вилера, која је добила јединствену титулу — Мис суза. Она је светски рекордер у плакању, јер је, пред жиријем, плакала без престанка два сата и 45 минута.

НАЈВЕЋА МЕСЕЧНА КИРИЈА

Пре неколико година, уметнички критичар Бернард Беренсон дошао је из Италије у Њујорк да процени вредност извесних слика. Један богати колекционар, који је баш у то време одлазио из града на месец дана, понудио је Беренсону, преко једног заједничког пријатеља, да се за то време настани у његовом луксузном стану. Беренсон је овај месец дана провео лепо и кад је пошао кући телеграфисао је жени да из његове колекције издвоји једну лепу слику и пошаље је непознатом домаћину. Кад је стигао у Италију, критичар је са запрепашћењем констатовао да је слика коју је послала његова жена била заиста „лепа“ — један мали али изванредно скупоцени рад старог мајстора Доменика Венецијана. Доцније је њујоршки колекционар запао у новчане неприлике и продао је слику за 450.000 долара. Међутим, купац ју је касније завештао Националној галерији у Вашингтону, где се и данас налази.

Тако је Беренсон, сасвим случајно, платио највећу месечну кирију за коју [illegible] зна.

ХИЉАДУ ЈЕЗИКА

Данас се у свету говори више од хиљаду разних језика,

не рачунајући дијалекте, којих само у Африци има хиљаду.

ПРОНАЂЕНО ПРЕ 1200 ГОДИНА

Уређаји за климатизацију нису изум нашег века, како се обично мисли. Пре отприлике 1200 година живело је у области данашњег Новог Мексика једно индијанско племе које је у својим каменим кућама имало сличне уређаје. У средини једине одаје њихових кућа стално је одржавана мала ватра, чија је топлота одлазила кроз један отвор на крову. Истовремено је кроз узане канале у поду стално придолазио свеж ваздух. На тај начин се постизало непрекидно струјање ваздуха и одржавање пријатне свежине у кућама.

ДА СЕ ДИГНЕ КОСА НА ГЛАВИ...

Људска коса може у неким ретким приликама да се накостреши. Свака влас има на свом крају мали мишић, који, кад се стегне, може да је усправи. Мачке се служе овим

мишићима да би се накострешиле и тако изгледале што опасније својим непријатељима.

ШТА ЈЕ ИНО ЛЕУКОТЕЈА?

Ино леукотеја је по грчкој митологији добри дух узбурканог мора који помаже бродоломницима. Он је спасао и Одисеја.

Коста Трифковић на мору

У тршћанској луци било је много бродова и деветнаестогодишњи младић није баш тако брзо могао да пронађе онај који је носио име „Јозић". Био је то брик с два јарбола и с две корпе на њима; једрењак старога кова, који је требало да отплови на свој редовни пут за Одесу. Младић тек што је свршио наутичку школу на Ријеци и ово му је била прва дужа пловидба. Одређен му је брик „Јозић" да на њему буде шкриван, писар, али да свршава и све друге послове и испуњава све жеље које капетану, старом морском вуку, падну на памет. Од Трста до Одесе, за искусне морнаре пут и није тако дугачак и опасан. Обала је стално на видику и брод увек може да се склони од невремена. Али кад је младић угледао брод који ће му сада за дуже време бити једино станиште, а његов капетан једини и неприкосновени господар, нешто га је штрецнуло.

Оно одушевљење за море, за романтичне доживљаје на далеким океанима, због чега је и напустио војвођанске равнице и прекинуо гимназиско школовање, постаде сада стварност, већ на првом кораку прилично груба.

— А што сте ви дошли амо, је л'? — рече капетан кад му се младић пријавио. — Хоћете л' на броду да будете господин или прави морнар?

— Нећу да будем господин. Хоћу да будем прави морнар! — одговорио му је младић. То је био мушки одговор, а капетан „Јозића" дао му је одмах и смисао. У његовим речима било је ироније, али и та иронија била је стварност:

— Е, па добро, шјор, кад тако хоћете. Но, знајте, морнарски хлебац је врло мучан и треба да се привикнете на све тешкоће морнарског живота. Море је немилосрдно, а људи који по њему плове крута су срца. Ево за данас шта треба да буде ваш посао: орибаћете моју кајуту. Нек вам даду четку и све друго што је потребно!"

И младић тог целог дана није више видео капетана, а све своје знање до тада стечено из наутике употребио је да капетанова кајута буде што сјајнија; нигде ни трунке прашине, да се све блиста као пучина по којој се просуло сунце.

Увече је Коста Трифковић — јер то је био тај младић који је напустио војвођанске равнице да би на мору нашао срећу — био сломљен, уморан и малаксао као да је препловио океан по најгорем времену.

Узору је „Јозић" развио једра и уз повољан ветар исловио из тршћанске луке. Било је то улето 1862 године. Правац: Одеса на Црном Мору, трајање пловидбе: годину дана.

Тако је млади Коста Трифковић и стварно постао поморац, али то „стварно" било је далеко од онога што је он

замишљао у својој дечачкој машти читајући романтичне приповетке из поморског живота, које су у оно време плениле најмлађе српске читаоце.

Коста је у Новом Саду завршио четири разреда гимназије, а потом је пошао у Винковце. Ту му је, у петом разреду, дошла до руку у своје време врло популарна повест „Пустињак на Јовановој стени" од шведске списатељке Емилије Карин. У свом дневнику, који је водио као младић, он је забележио: „Ту је оштроумна Шведкиња, неиказано вешто и тако лепо морски живот или, боље рећи, живот једнога морнара описала, да ми се књига морала допасти. Да претставим као што треба своја тадашња осећања, морам казати да сам управо лудовао за морем, за бродом"

Лаза Костић, пријатељ Косте Трифковића из дечачких дана, проводио је са својим нешто млађим другом заједничке часове у игри и читању. Становали су у новосадском Дунавском сокаку. Ту су се дечаци састајали, а после игре најрадије су заједнички читали приповетке намењене омладини. За Косту, малога Коју, како су га звали у Дунавском сокаку, Лаза Костић у својим успоменама каже: „Највише би уживао у морнарским причама Купера и капетана Маријета..."

Шести разред гимназије Коста је завршио у Пешти. Био је врло добар ђак; волео је музику и стране језике, које је брзо учио. Свирао је готово све инструменте, а на клавиру је изводио и врло тешке композиције. Што у гимназији, што у наутичкој школи на Ријеци, научио је све главне европске језике: немачки, француски, италијански, енглески, а знао је добро и мађарски. Његов отац узалуд је настојао да га одврати од „морских фантазија".

Августа 1861, Коста Трифковић кренуо је паробродом из Новог Сада за Пешту, а одатле железницом према Трсту. На Ријеку је стигао дилижансом и уписао се у наутичку школу, која је припремала официре за трговачку морнарицу. Школа је трајала две године, али талентовани и вредни Коста завршио је оба течаја за годину дана. Брик „Јозић" био је први брод који је требало да га понесе на „дебело море".

Коста Трифковић био је младић нежног телесног састава. Он није физички могао да поднесе напоре морнарског живота. „Јозић" је пловио према Крфу, а одатле за Цариград и Одесу. Живот на броду био је суров. Не онај из лепих и романтичних поморских прича за дечаке, него стваран. А Коста је био осећајан младић и његово стање на брику постајало је све жалосније. „Удаљен од својих, не имадох овде душе која би ме разумела, која би са мном плакала и певала. Капетан, ком сам писар био, зло је са мном поступао. Грдио ме цео дан, надевао ми свакојака имена и говорио ми је непрестано да од мене неће ништа бити... Био сам роб — с брода никуд никамо".

Пут до Одесе отегао се, бар за Косту, у вечност. Сваки дан грдња и трка; сад скачи у чамац, сад се пењи на врх јарбола, и што год урадиш ништа не ваља. Капетан грди и прети. Боље је бити под морским таласима него на палуби брика „Јозића".

На повратку из Одесе, улето 1863, брик се задржао неколико дана у Цариграду. Ту је Коста добио писмо од куће. Одједном га спопаде неодољива жеља за кућом и родбином. Писмо је читао поред роштиља у бродској кухињи и пречуо је да га зове капетан.

— Где сте к врагу? — прекиде га овај одједном у читању.

— Читао сам писмо, шјор капетане!

— Чувајте се да вас и други пут не зовем двапут као сада, јер ћу и вас и ваше писмо бацити у море.

Међутим, баш је то писмо за Косту било спасоносно. Уз писмо је добио и двадесет дуката, а сам је смислио да допише како мора кући, јер га зову да иде у војску. Било му је двадесет година и требало је да уреди војну обавезу...

Кад се сутрадан осмелио да капетану покаже писмо са својим додатком, овај се још више намргоди, „па онда почне горе-доле ходати, по чему се видело да се колеба, док се најпосле не заустави преда мном и не рече ми: Е, па добро! Ићи ћете кући!"

— Чисто нисам могао веровати овим речима, — прича Коста Трифковић. Од радости је хтео да игра, а и капетан као да је одједном променио своју ћуд. Разнежио се на свој начин, сажалио се над слабуњавим младићем кога су „фантазије" довеле на море, насмешио се и људски га прстом кврцнуо по носу. Тако се стари морски вук опростио са својим шкриваном и поврх плате даровао му је још 50 франака. Био је суров, али не без људских осећања.

Коста се задржао у Цариграду још осам дана, а тада је бродом, Црним Морем и Дунавом, преко Галца и поред Београда, стигао у Нови Сад. Његов поморски живот био је завршен, али га он ипак није заборавио. Описао га је у својим приповеткама „Иванчин гроб" и „Млетачке тамнице", а у драмолету „На бадњи дан" сачуван је донекле и лик капетана са брика „Јозића".

Тако се писац „Школског надзорника", „Избирачице" и других веселих позоришних комада ослободио младалачких снова о романтици поморског живота, поставши, после свршене матуре и правног факултета, не капетан неког чувеног брода, већ велики бележник новосадске општине...

ЉУДИ У ГНЕЗДИМА

Недалеко од мексиканске обале, у дивном Калифорниском Заливу, налази се мало острво Тибурен, које многи сматрају за најлепши кутак на земљи. Са чистог и плавог неба готово преко целе године сија сунце, а обиље плодова и сваковрсног растиња и дрвећа пружа становништву неограничене количине хране и сигурно склониште. Право је чудо што је ово живописно острво све досад остало сачувано од радозналости туриста и научних експедиција. Јер, на Тибурену живе последњи претставници индијанског племена Серис, и то у правим правцатим гнездима. Да би се заштитили од уједа змија, шкорпија и разног зверињa, домороци плету гнезда од трске, у којима, у потпуној безбедности, проводе ноћ. Овакве постеље Сериси су изабрали зато што је на острву врло топло, те би тешко могли издржати у запари затворених колиба.

Гнездо може да послужи само за једног човека, који у њему лежи шћућурен. Високо је око пола метра, а трска и влакна других биљака су тако тесно изукрштани и изаткани да кроз пукотине између њих не могу да прођу ни сићушни комарци и мушице. Увече се сви Сериси скупљају око својих гнезда, која су груписана на једном мањем простору, и лежу

ЖИВОТИЊЕ ПРЕД СУДОМ

На европском континенту, у столећима која су остала иза нас, легална суђења животињама нису била тако необична као што би се могло помислити. Само у Француској, одржана су између 1120 и 1740 године 92 суђења животињама. Домаћим животињама суђено је пред редовним кривичним судовима, док су дивље животиње потпадале под јурисдикцију црквених судова. Први су изрицали смртне казне, док су други, црквени, поред смртних, изрицали још и казне чишћења од злих духова.

Покаткад су оваква суђења била невероватно дуга. Тако је у Француској, половином петнаестог века, једно суђење трајало преко 42 године. Окривљени је био — један инсект, који, наравно, није дочекао да саслуша пресуду. Али, једно комично суђење у Базелу, 1474 године, сигурно туче све рекорде ове врсте. Суђено је једном певцу који је, како је гласила оптужба, носио јаја. Суђење се продужило у недоглед, јер је требало доказати да су јаја која је снео овај петао била од велике вредности за чаробњаке у стварању њихових мађија. На крају крајева, петао је осуђен на смрт, али не као петао, већ као чаробњак у облику петла.

БОЈА ЗА СВАКУ ПРИЛИКУ

Кад је љут, камелеон поста је сив. Победник у борби позелени, а побеђени пожути.

ЗБОГ ТРАДИЦИЈЕ

Приликом сваког отварања заседања америчког Конгреса, још и данас се његовим члановима раздели бурмут, песак за посипање и сушење мастила и известан број пљуваоница. Овај обичај потиче још из времена Џорџа Вашингтона.

НАЈДУЖИ НА СВЕТУ

Најдужи непрекидни железнички пут води од Лисабона, преко Мадрида, Париза, Берлина, Москве и Омска, до Владивостока. Пут је дуг 14.500 километара.

ЛЕГЕНДАРНА АТЛАНТИДА

Још су стари Грци говорили о Атлантиди, континенту који је требало да се нађази негде на Атлантском Океану и на коме је, како се веровало, постојао висок степен цивилизације. Сматрало се да је континент потонуо после

једног јаког земљотреса. Данас многи мисле да је постојање Атлантиде само мит.

ЈЕДНОГОДИШЊИ ГУБИЦИ У БРОДОВИМА

У 1955 години потонуло је, у судару или из разних других узрока, 178 бродова од преко сто тона — укупно 254.700 тона. Осим тога, светски бродски парк умањен је исте године још за 503 „ислужена" морска брода, од укупно 920.000 тона, који су бачени у старо гвожђе.

БИО САМ КРАЉ СМЕХА

Често ме људи питају:

— Мак Сенете, зашто савремени филмови нису тако смешни као некадашњи?

И кад погледате, то је тачно. Али, шта да одговорим на такво питање? Данас се више не догађа да људи у биоскопима „умиру од смеха", као у она срећна времена кад сам бацао торте с много крема посред лица мог доброг Бен Турпина. Много штошта се изменило, па и комика у филмовима. Но, прво да вам кажем нешто о себи пре но што сам постао један од првих филмских редитеља у свету.

Из земље хладне и невеселе

Рођен сам у Канади, хладној и невеселој земљи где људима смех није урођен. Спољна температура често износи 30 степени испод нуле. Људи живе доста тешко и, да би за зиму обезбедили довољно огрева, чувају готово сваки грам стајског ђубрета за ложење ватре. Ми, деца, морали смо преко целе зиме да се добро утопљавамо. Полазећи у школу, да се успут не бисмо смрзли, мати би нам давала по који добар гутљај ракије, тако да сам на првим часовима највешће дремао.

Кад сам мало поодрастао, отац ме да у једну топионицу. Био сам велики као Херкул, руке сам имао као два весла, а стопала као чамце. Тек сам се замомчио, а већ сам говорио у невероватно дубоком басу, да су ми се сви смејали. Но, то нимало није сметало мојој мајци да ме упише да учим певање.

— Он ће бити други Шаљапин и певаће у „Борису Годунову"! — говорила је свима који су ми се смејали.

Са својих 20 година два метра висине и 120 килограма тежине, обрео сам се једног дана на Бродвеју, да бих освојио музички свет највећег града Америке.

— Желите да постанете певач, — рекао ми је директор позоришта пошто сам му отпевао једну арију — а ја бих вам саветовао да се вратите кући, и то што брже можете.

— Кући? То је искључено!

— Онда вам саветујем да играте у бурлескама.

— Прима се! — повикао сам, срећан што нећу морати да се понижен вратим кући.

Исто вече ступио сам у једно мало позориште на Бродвеју, где ми је одмах поверено да играм — две стражње коњске ноге!

— Ти мора да си необично обдарен, — рекао ми је партнер који је „играо" две предње ноге. Налазим се у позоришту већ два месеца, из дана у дан молим управу да играм две задње ноге, а они су ту улогу теби одмах поверили, иако си почетник!

Сазнао сам како се засмејава публика

После коњских ногу играо сам људе, и то свакојаке: трезне и пијане, у униформи и у купаћем костиму, али је најважније било то што сам за десет година рада по малим хумористичким сценама стекао велико искуство. Знао сам како се засмејава публика.

Десет година касније, основао сам Кистонов студио у Холивуду и постао филмски редитељ. Мој мали студио више је личио на чудну менажерију него на кулу-светиљу нове уметности. У њему су се налазили рвачи, акробати, дресери бува, бебе, полицајци, бабе, свакојаке скитнице и младе лепотице. Свако ко може под било каквим условима да изазове смех у публици био је позван да с Кистоном потпише уговор.

Моји први глумци били су Мабел Норман, Бен Турпин и Фати.

Једно вече, на Бродвеју, Мабел Норман и ја гледали смо једног малог комичара обученог као смешни кицош. Био је специјалиста да игра салонске пијанице. „Није лош", рече Мабел. „Да, одговорих ја. Уме да пада. Можда би од њега могло нешто да буде".

То је био Чаплин.

Потписао сам с њим уговор, али брзо сам се покајао. Чаплин није умео да се прилагоди нашој игри. Сувише је обрађивао детаље, који су се губили у нашим каламбурима. Таман сам био донео одлуку да се отарасим тог малог Енглеза, кад нас, једно по подне, ухвати киша и сви покиснусмо до голе коже. Док су се други глумци сушили скинувши одело, Чаплин је нашао неке старе Фатијеве панталоне и обукао их. Изгледао је просто невероватно. У огромним чакширама, он је формално пливао. Сви су прсли у грохотан смех. Откако је у Холивуду, то је било први пут да нас је засмејао. Мали Енглез је затим обукао нечији капут, који му је био мало тесан, ставио је полуцилиндер и почео да се гега као патка.

— Е, мој пријашко! — узвикнуо сам Чаплину. — Сместа баците ваш фини ределгот! Од данас ћемо вас снимати само у оваквом оделу, као да сте скитница, а ходаћете једино на овај начин!

Разрокост му је донела славу и богатство

Једног дана, за време снимања — а ми смо снимали само по дану, јер је вештачко осветљење било веома скупо — догодило нам се следеће. На реду је била сцена са Бен Турпином, који је, као што се можда сећате, био разрок. (Узгред буди речено, његова разрокост му је донела не само славу, већ и богатство. Плашећи се да неким чудом не почне једног дана нормално да гледа, он је своју разрокост осигурао равно на милион долара.) Наиме, сцена се састојала у томе да Турпин погледа кроз врата. Сматрао сам да ће већ само то бити смешно. Међутим, та радња није имала никакве везе са смехом. „Не гледај у објектив! — рекао сам му. — Буди природан!" Турпин стаде да гледа лево-десно, па викну: „Снимајте моје очи! Бар пет милиона гледалаца очекују да их једанпут изблиза снимите!"

У том тренутку Мабел Норман се нашла крај нас с тортом у руци. Наједном јој је синула чудна мисао. Заклатила се на једној нози, као да је бацач диска, и торта је експлодирала на незаборавном Турпиновом лицу. Умазаних образа, очију, обрва, кошуље и капута, изазвао је непојмљив смех свих присутних. Тако је, 1913 године, једном случајношћу историја кинематографије забележила нов датум: шала с бацањем торте у лице.

Ја сам тај „гег" одмах прихватио, простудирао га и технички усавршио. Одмах смо нашли пекара који нам је правио специјалне торте. Оне нису биле за јело, али су зато раскошно изгледале. На стотине смо их трошили сваког дана, и није нам их било жао, јер су двобоји с њима остављали на публику изванредан утисак.

У то време био сам први који је снимао „Лепе купачице". Мало сам скратио ногавице њихових костима, додао сам чипку око врата и свакој сам дао у руке по један сунцобран. Многе значајне звезде са филмског неба, од Глорије Свансон до Кароле Ломбард, биле су „Лепе купачице". Међу мојим глумцима многи су такође доживели светску славу. Да поменем само неколико имена: Чарли Чаплин, Бастер Китон, Фати, Харолд Лојд, Бинг Кроз би. Сви су долазили к мени као мали, непознати људи, а чим би стали на ноге одлазили су да оснују сопствено предузеће.

Од оног времена кад сам ја измишљао садржине за комичне филмове, кад сам одабирао глумце и режирао, па до данас, прошло је пола века. Много штошта се изменило, па и смех на филму на коме ја одавно не радим. Одлазим у биоскопе, гледам савремена дела која се налазе на завидној уметничкој висини, али се најрадије сећам доба кад се публика, посматрајући моје филмове, до пода превијала од смеха, не знајући да ли пре да брише сузе или да обгрли стомак који се тресе од незадрживог кикотања.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

НЕЋУ ТВОЈ ПИРИНАЧ...

Чим једна жена из племена Шади, које живи у индиској провинцији Рацшахи, каже свом мужу: „Одбијам да једем твој пиринач", сматра се да је истог тренутка законски разведена.

ТРКА ИЗМЕЂУ БАНАНЕ И РОСТБИФА

Године 1931 одржана је у Копенхагену једна занимљива бициклистичка трка. Такмичили су се један студент вегетаријанац, познат под именом Банана, и један касапин, који је из љубави према свом позиву узео име Ростбиф (ростбиф је недопечено, упола крваво печење од говедине). Циљ трке, у којој је требало превалити 56 километара, био је да се одреди да ли је боље да спортисти једу месо или да буду вегетаријанци. Касапин Ростбиф стигао је на циљ два минута пре вегетаријанца Банане.

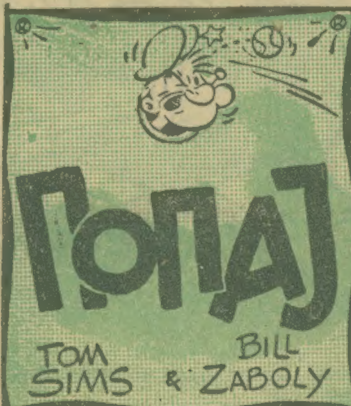
МАЧКА СА 128 ПРСТИЈУ

Белка, мачка Џозефа Оклина, из Бетлехема, у америчкој савезној држави Њујорк, има на свакој шапи по 32 прста. Нормално, мачке имају на предњим ногама по пет прстију, а на задњим по четири.

МОСТ ПРЕКО КОГА ПЛОВЕ БРОДОВИ

У Западној Немачкој постоји један пловни канал који се сече с реком Везер. Уствари, канал прелази изнад Везера, преко једног моста. Овим каналом могу да плове бродови до 1.000 регистарских тона.

ВОДА У КОНЗЕРВИ

Према једном званичном извештају, деванаест хиљада америчких морнара изгубили су живот у Другом светском рату само зато што после бродолома, до доласка спасилаца, нису имали довољно воде за пиће. Бродоломници су патили од оскудице питке воде због недостатка лаких судова у којима би се она чувала у свежем стању за дуже време. Већ одавно у лабораторијама многих држава испитује се који би матери-

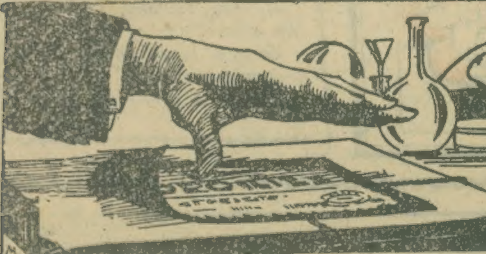

јал био најпогоднији да држи воду по више недеља или више месеци. Чињени су покушаји са многим пластичним масама, али без успеха. Најзад, према једној вести из Париза, изгледа да су француски стручњаци решили овај проблем. Њима је пошло за руком да начине боце од специјалног алуминијума у којима ће, како они тврде, свежа вода задржати своје одлике за неограничено време.

* * *

ЛЕПЉЕЊЕ БЕЗ ЛЕПКА

Захваљујући недавно пронађеном хемиском средству, на које не утичу ни влага ни топлота, али је осетљиво на додир, израђене су етикете које пријањају уз стакло, дрво и други

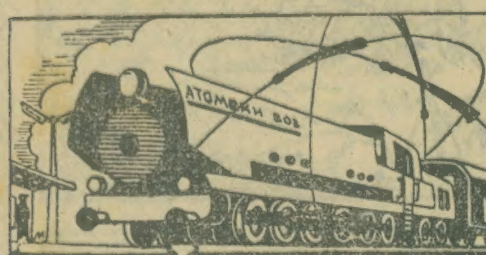

материјал без употребе воде и лепка. Ако желимо да етикету „одлепимо", треба само да је повучемо за један крај и она ће се, потпуно неоштећена, наћи у нашој руци.

* * *

„АТОМСКИ ВОЗ"

У САД ће се пустити у саобраћај „атомски воз". Али, он није намењен за превоз путника, већ за радиоактивне елементе. „Атомски воз" неће се заустављати у градовима, већ само у

селима, и преносиће оне радиоактивне елементе који се употребљавају у пољопривреди. Тежак 173 тоне, воз ће имати нов облик, а због сложености уређаја изградња ће трајати пуне две године.

* * *

КОЛИКО СТАІЕ АТОМСКА ПОДМОРНИЦА?

Према једној вести, влада САД наручила је за ову годину шест подморница на атомски погон, од којих ће свака стајати 47 милиона долара. Обична, или како је данас називају „класична", подморница исте величине стаје упола мање. Међутим, цена велике подморнице на атомски погон, која је снабдевена радаром, износиће 103 милиона долара.

Лака крстарица на атомски погон, са уређајем за дириговања торпеда, биће такође веома скупа — 90 милиона долара. Нуклеарни мотор крстарице састојаће се од батерије исте врсте као што је она која је недавно стављена у амерички носач авиона.

* * *

ПОСТАЈЕМО МЛАЂИ

Захваљујући напретку медицине, која је сузбила епидемије многих заразних болести, данашњи четрдесетогодишњаци су, говорећи у физиолошком смислу, за пет година млађи од својих очева кад су они били у њиховим годинама. Према доктору Хардину Џонсу, професору универзитета у Калифорнији, болести смањују отпорност организма, нарочито ако се побољева у младим годинама. Са опадањем болести као што су туберкулоза и богиње, отпорност организма већа је но раније. Износећи статистичке податке о броју обољења и о смртности, доктор Џонс закључује да су четрдесетпетогодишњаци у 1956 години били исте физиолошке старости као и људи који су 1909 имали четрдесет година.

Продужена младост, која се изражава у измени материја, повећава отпорност организма и одлаже појаве старости, које се углавном састоје у склерози артерија, срчаним обољењима итд. Доктор Џонс закључује да, поред тога што је живот постао дужи, људи су уопште много здравији но пре пола столећа.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗА ЈЕДАН САТ — ТРИБИНА ЗА 400 ЛИЦА

У Холандији је конструисана покретна трибина за разне приредбе. Трибина није тежа од четири тоне, па се може пренети камионом и склопити за један сат. На њој има места за 400 особа. За склапање трибине није потребан никакав алат, јер је начињена од цеви, које се утискују једна у другу.

ДА РАНЕ БРЖЕ ЗАРАСТУ...

Један очни лекар из Калифорније, на основу дугих опита, дошао је до закључка да обнова ткива, тј. зарашћивање ране, почиње одмах после рањавања, противно ранијем мишљењу да оно почиње тек после извесног времена. Поред тога, додавање извесних хемикалија у рану, у одређеним размацима времена после озлеђивања, такође потпомаже исцељење. Хемикалије не треба давати одмах после озлеђивања.

БОЛНИЦЕ СУ ИСУВИШЕ БУЧНЕ

Један специјалиста за срчане болести из Јужне Каролине сматра да су болнице, овакве какве су данас у свету, исувише бучне и да у њима није могућно чути слабе шумове срца, те се на тај начин срчано обољење констатује много доцније, кад болест већ узме маха. По његовом мишљењу, велик број срчаних обољења могао би се брже и ефикасније лечити кад би лекар био у стању да одмах у почетку добро чује све шумове срца. Ради поређења, он наводи да авион прави буку од 105 децибела (јединица за буку), док се у болничким собама бука креће између 72 и 75 децибела.

УЗРОК СУНЧАНИХ ПЕГА

Доктор Џ. Болингер, професор универзитета у Оклахоми, изнео је на једном састанку метеоролога своју теорију о утицају сунчаних пега на климу на Земљи, дајући истовремено занимљиво објашњење о постанку тих пега. По његовом мишљењу, сунчане пеге су уствари „плиме" на Сунчевој површини, које настају услед привлачне снаге планета. Као потврду своје теорије, др Болингер је навео чињеницу да су сваке једанаесте године те пеге највеће. А баш у том размаку, тј. сваких једанаест година и 27 дана, Меркур, Венера, Марс, Јупитер и Сатурн су груписани у правој линији с једне стране Сунца. Слично је и с плимама на Земљи, које су највеће у време кад се Сунце и Месец нађу с једне стране.

Болингеров закључак је сасвим логичан. Ако се две појаве догађају увек истовремено, постоји велика вероватноћа да су оне у некој међусобној вези. Као пример, он наводи рад египатских фараона, који су од 722 године пре наше ере па до 143 године наше ере, бележили време надолажења Нила. Из тих бележака види се да највиши водостаји одговарају тачно појавама највећих сунчаних пега, јер у то доба у горњем току ове реке падају најобилније кише.

БАКТЕРИЈЕ СЕ МЕЊАЈУ

Један амерички лекар-бактериолог установио је да се приликом култивирања бактерије мењају. То долази отуда што се оне прилагођавају температури у фрижидеру и стичу нове особине. Поред тога, бактерије које угину развијају извесне хемикалије које утичу на преживеле микроорганизме.

РАКЕТНИ БРОД С ПОСАДОМ

Неки конструктори сматрају да ће већ за неколико година ракетни брод с посадом постати стварност. Брод би био тежак око 15 тона и за пет секунди могао би да пређе 135 километара и да излети из доњег слоја атмосфере. Тада би почео да се спушта, ушао би у гушћу атмосферу и лагано би клизио до места опредељења. Његов мотор трошио би бензин и течни кисеоник.

УЧЕЊЕ У СНУ

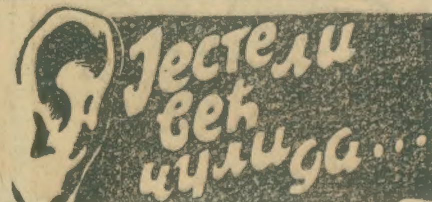
Супротно мишљењу које је раније владало, научници су најзад утврдили да се за време спавања не може учити. Проучавајући ову појаву код 21 пацијента, они су утврдили да је тешко одредити тренутак кад је човек заиста заспао. Поред тога, установили су да има седам ступњева сна, почев од дремовног стања до дубоког сна. За време сваког од ових ступњева мозак одаје различиту врсту можданих таласа. Опити су вршени и на тај начин што су пацијентима — непосредно пред спавање, за време сна и одмах после буђења — постављана разна питања из историје, математике, спорта итд. У току прва четири стања, пацијенти су чули питања и могли су да одговоре. За све то време мозак је одавао углавном алфа-зраке. Али, чим су ушли у дубљи сан, тј. кад су престали алфа-зраци, пацијенти нису ништа чули. На овај начин мерена је не само дужина, већ и дубина сна.

КИША КОСМИЧКЕ ПРАШИНЕ НЕ ПРЕСТАЈЕ

Према прорачунима америчких научника, на Земљу падне годишње око један милион тона космичке прашине. Ту су урачунати и мали метеорити који падају на нашу планету.

„ПОСЛОВНА ТАЈНА" ЈЕ СТРОГО ОЧУВАНА

Прва телевизија за банкарске послове спроведена је у Аустралији. Једна велика банка у Мелбурну преко телевизије одржава везу са својим филијалама. Камера, која се налази у главном одељењу рачуноводства, преноси рачуне на телевизиске пријемнике у филијалама, и то тако да „пословна тајна" остаје строго очувана.

... Велика Језера у Северној Америци садрже више од половине слатке воде на свету.

... штампарска вештина називана је

некад црном уметношћу.

... за пловидбу у Старом веку постојала су два извора снаге: ветар и робови. Снага ветра искоришћавана је једрима, а робовска веслањем. Просечна брзина таквих бродова била је око пет морских миља на сат. Од Картаге до Херкулових стубова (тј. од Туниса до Гибралтара) пловило се обично седам дана.

... риба пузавац може да пређе по суву више од једног километра.

... пинг-понг је кинески спорт. Енглези су га донели у Евро-

пу тек 1880 године и назвали га именом „стони тенис".

... име дечје игре фоте долази од француске речи „фот", што значи погрешка.

... у Средњем веку постојала је спортска игра „бацање дирека", у којој су такмичари дизали оборено стабло и бацали га колико су даље могли. Бацање дирека постало је од такмичења дрводеља у старим германским племенима. Данас се ова игра очувала само у Шкотској, где се сматра националним спортом.

... чувени немачки филозоф Кант никад се није удаљио из свог родног града Кенигсберга.

... за први употребљив пароброд у историји паробродарства сматра се те-

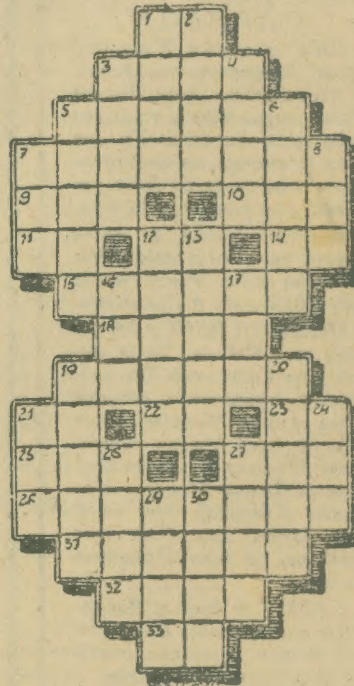
гљач „Шарлота Дундас". Саградио га је Вилијам Симингтон 1802 године. Пароброд је имао два трупа са заједничком палубом, две крме, Ватову парну машину и бродски точак који се налазио између крма.

... просечно за један секунд, Дунавом отиче у Црно Море 6.700 кубних метара воде. Значи, за годину дана у Црно Море се из Дунава излије око 200 милијарди кубних метара воде.

Водоравно: 1) свеза; 3) острво у Индонезији; 5) река у Хрватској; 7) једна наука; 8) грубо сукно; 10) јединица за мерење времена; 11) предлог; 12) скраћеница за једну дужинску меру; 14) хемиски знак за баријум; 15) порез на увезену робу; 18) јунакиња Дизнијевих стрипова; 19) животиња из рода витких антилопа; 21) упитна заменица; 22) мера за површину; 23) предлог; 25) турска титула; 27) аутор „Утопије" (1478—1535); 28) врста инструменталног комада; 31) географски појам; 32) шиптарска свадбена игра; 33) Лудолфов број.

Усправно: 1) гасовито стање воде; 2) кухињска потреба; 3) слово грчке азбуке; 4) биљка из фамилије штитоноша; 5) птица грабљивица; 6) лука у Јордану; 7) музички инструмент; 8) отац (слов.); 12) критично стање код болесника; 13) радник који ради са експлозивом; 16) узвик; 17) река у Африци; 19) Француски сликар (1848—1903); 20) позитивна електрода; 21) врста коњског хода; 24) врста папагаја; 26) шумско дрво; 27) десна притока Глине; 29) грчки баснописац из 6 века пре наше ере; 30) конци, влакна.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) сада; 5) Козара; 7) кану; 8) ало; 10) опера; 12) Ад; 13) Тиса; 15) ар; 17) Тунис; 19) руј; 21) роба; 22) балада; 24) липа; 25) Арг; 27) „Анали"; 29) оа; 30) ниво; 32) ас; 34) Ћопић 36) рок; 38) вена; 39) логика; 41) сака.

Усправно: 1 сонет; 2) азурит; 3) да; 4) Ара; 5) кап; 6) ала; 7) Копар; 9) Одеса; 11) асура; 14) анода; 16) рубин; 18) Ибара; 20) Јапан; 23) Лалић; 24) лађар; 26) гошћа; 28) Ивовик; 31) опека; 33) сол; 35) ина; 37) кос; 40) га.

КОЈА ЈЕ ДУЖА?

Разгледајте мало дуже ову слику пре него што одговорите на следеће питање: да ли је хоризонтална дебела пруга дужа од усправне или није? Пазите само да не погрешите! А ако хоћете да будете сигурни, измерите једну, па другу. Видећете да су потпуно једнаке.

Јесте ли досетљиви?

Шиља је желео да постане велик говорник, али му је сметао један озбиљан недостатак: баш онда кад би устао да говори језик би му отказао послушност и он би почео да муца. Сажали се Попај на њега и рече му:

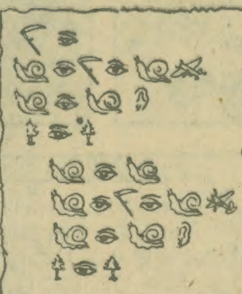
— За време путовања по далеком свету, нашао сам једном лист хартије на коме су били нацртани неки знаци. Један мудар човек коме сам се обратио казао ми да онај ко жели да преломи језик и да говори течно треба да научи да брзо, без предаха, изговори речи које су написане на том листу хартије. Ево ти, па покушај!

И Попај му пружи један већ пожутео и испресавијан лист.

Шиља је узео хартију и дуго је загледао. Најпосле се насмејао и рекао:

— Сад знам шта треба да научим брзо да изговорим.

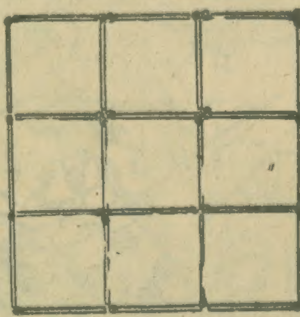
Шта је то прочитао Шиља и како?

(Ако се читају прва слова од сваке слике претстављене на нашем цртежу добиће се ово: „Ко покопа попу боб? Поп покопа попу боб!")

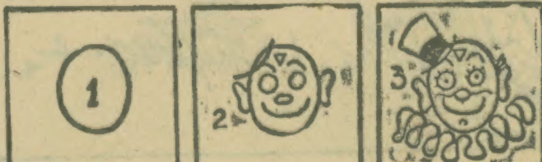
Девет квадрата

Поређајте шибице у виду девет квадрата, као што показује наша слика. Затим преместите четири шибице, али тако да сад добијете свега шест квадрата.

(Треба уклонити четири шибице које се налазе на средини спољног великог квадрата, који садржи свих девет мањих. Тада ће остати пет квадрата. Од четири шибице које сте уклопили направићете шести квадрат).

За цртаче-почетнике

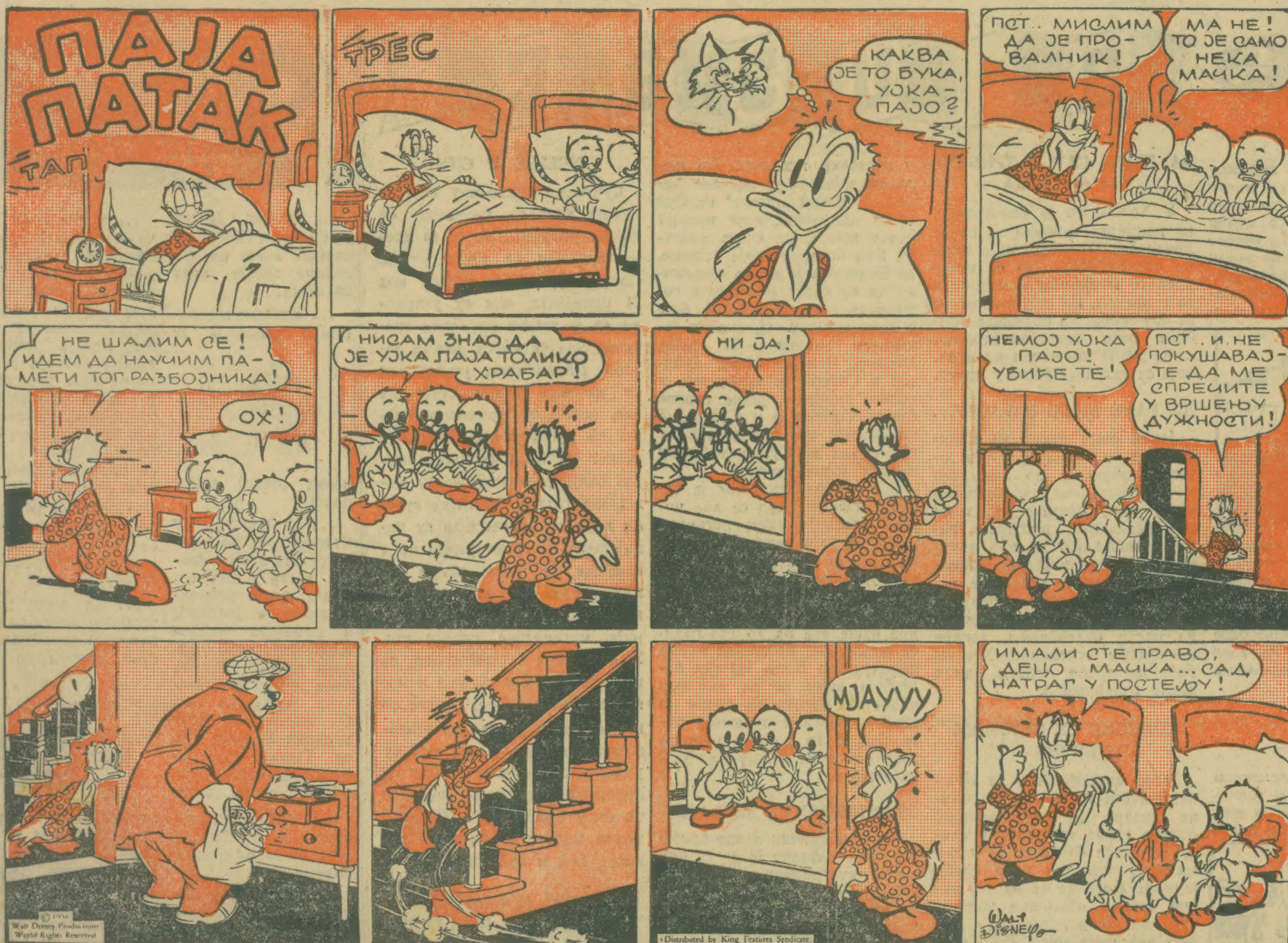
Ево упутства за наше цртаче-почетнике како да, у три раздела, брзо нацртају пајаца. Видите и сами: 1, 2, 3... Покушајте!

ЗЕЦ ОД БРОІЕВА

Једном професору математике казали су да нацрта зеца. Он га је одмах нацртао. Али, пошто је био професор математике, нацртао је зеца помоћу бројева.

Да ли видите које је све бројеве професор употребио приликом цртања овог зеца?

ПОРАСТ МУШТЕРИЈА

— Како иде посао, Перо?
— Одлично, Попаје. Муштерије ми непрестано расту.
— Збиља? А шта продајеш?
— Одела за децу!

РЕКЛАМА

Кад је први пут угледао дугу, Раја је узвикнуо:
— Ујка-Пајо, каква је оно реклама на небу?

ЧОВЕК ОД ХИГИЈЕНЕ

Мики: Откуд ти у овом крају, Шиљо? Зар не станујеш више у Славујевој улици?

Шиља: Не. Тај стан не задовољава ни најосновније захтеве хигијене.

Мики: Како? Ја сам био код тебе неколико пута, али нисам приметио да је влажан или мрачан.

Шиља: Ма није то. Замисли; кад сам се уселио газдарица ми ништа није рекла, а ја после пола године приметим да стан уопште нема купатила. А ја, као што знаш, без купатила не могу.

ПРЕТЕРАО

Шиља: Келнер, је ли ово јаје свеже?
Келнер: Јесте. Јутрос га је кокошка снела.
Шиља: А у колико сати?

Који је ОДГОВОР тачан

ЛИЧ је:
- једна врста платна
- село
- забавна игра
- острво у Јадрану

МАРАШТИНА је:
- болест
- војка
- место у Истри
- стара игра на коњима

МОМИНА КЛИСУРА се налази:
- у Босни
- Црној Гори
- Србији
- Словенији

КАЛУМ је:
- део средњовековног витешког одела
- река у Македонији
- брдо
- рушевине једног старог града

ЖУЖЊЕ су:
- место
- део одеће
- јело од проје
- дечја игра

ОДГОВОР

ЛИЧ је село у Хрватској (крај приморско-крајишки), у југозападном делу Личког Поља, којим тече и тамо понире река Личанка. То име село је добило по насељеницима који су се из Лике населили пре четири и по века.

МАРАШТИНА је врста винове лозе, која даје фина десертна вина. Раширена је око Шибеника, у Далмацији.

МОМИНА КЛИСУРА налази се у Србији. То је најужи део Грделичке Клисуре, између железничке станице Џепа и села Манајле, више које се диже Момин Камен. Кроз Момину Клисуру пробија се Јужна Морава. Моминој Клисуром зове се и цео јужни део Грделичке Клисуре, од села Предејана на југ.

КАЛУМ је брдо у Далмацији, код Дрниша. Високо је 475 метара. У њему се налазе богати лежаји боксита.

ЖУЖЊЕ је каиш за опасивање, украшен металним пуцадима. На једном крају тога каиша висили су кључ и бритвица, а носиле су га жене.

Пустоловине Малога Џонија, морнара Томатраута и Кинеза Шанг-Лина

НАШИ ЖИВОТИ СУ У РУКАМА ШАНГ-ЛИНА... НАДАЈМО СЕ ДА ЋЕ ОН УМЕТИ ДА НАЂЕ НЕКО СПАСОНОСНО РЕШЕЊЕ.
ДА... НАДАЈМО СЕ!
СВЕ МИ СЕ ЧИНИ ДА НАС ПОСМАТРАЈУ ОЧИ НАШИХ ПРОТИВНИКА. АЛИ МОЖДА ЋЕ СВЕМОЋНА СРЕЋА ДА НАС ЗАШТИТИ ОД ЊИХОВИХ НАМЕРА!
НАДАЈМО СЕ ДА ЋЕ НАША ПУШКА УГУШИТИ ЊИХОВУ ЧЕЖЊУ ЗА НАШИМ ЖИВОТИМА!
У МУДРИМ КЊИГАМА ПИШЕ: „КУКАВИЦА УМИРЕ СТО ПУТА, А ХРАБАР ЧОВЕК САМО ЈЕДНОМ!"
УРА! ЕВО НАШЕ ПОСАДЕ!
МОЈЕ НИШТАВНЕ УСНЕ ШАПУЋУ ХИЉАДЕ МОЛИТАВА ЗАХВАЛНОСТИ СРЕЋИ КОЈА ЈЕ ПОСЛАЛА НАШЕ ДРУГОВЕ!
16

НАСТАВИЋЕ СЕ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-1-935, поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.